

- له پاوانی چاپه مهنی و چاپ و پهخش و بلاوکردنه وهی ئەم رۆژانهی کوردستاندا، بەتایبەتی ئەگەر مەرۆف سەرئیک له کتیبخانە و رۆژنامە و کتیب فرۆشیشیەکان بدات، دیاردەیهکی سی لایەنی سەرنجی رادهکیشی:

(۱) هەردوو زمانی عەرەبی و فارسی خەریکن دەبن بەو سەرچاوەیە لای ئەمەریکی کورد «نالییم وەرگیتری کورد» هەرچی هەیه و نییه ئەو هی بکەوێتە بەردەستیان، بەبێ ئەو هی پێداویستی کتیبخانە ی کورد و بابەتە کە خۆی، وەرگیتری عەرەبی و فارسی و چۆنیەتی وەرگیترانە کە و ئاستە کە ی لە بەرچاوی بگێرین دەست دەکری بە وەرگیترانیان بۆ سەر زمانی کوردی و پاش ماوەیهک بە چاپکراوی لە سەر شەقام و کتیبخانەکاندا بە بەرگیکی جوان و پیک و پیک دەبینریت.

(۲) ئەوەندە وەرگیترانی لاواز و بەناو وەرگیتری بێ توانا هاتوونەتە گۆری و بابەتی لاواز و بێ سوود دەکری بە کوردی، مەرۆف دیتە سەر ئەو باوەرە ی بلتی: ئەگەر له سالانی هفتا و بەرەو دوا ی سەده ی رابردوو کرینی چاپکراوی کوردی و هاندانی نووسەر و وەرگیتری کورد و کوردی نووسین بەشیک بووبن له کوردایەتی، ئەو ئەمەریکی نه کرینی ئەم بابەتانه و هاندانی به ناو «ئەو وەرگیتری نوێیانە» خەریکە دەبیت بە بەشیک له کوردایەتی.

(۳) بۆ ئەو هی وینە کە پتر له لای خۆینەر پروون و ئاشکرا بکەم دەلییم: جارو بارو تاک و تەرا بەرەمیکی پیک و پیک دەکەوێتە بازارپهوه، بەلام به لیشاو بەرەمی بێ کەلک له سەر شوستە ی شەقامەکان و لەناو

پیداچوونەو هیهک بە وەرگیترانە کە ی «میژووی فەلسەفە ی هیگل»

عەبدولقادر عەزیز سەعید

(۱ - ۲)

کتیبخانه کاندای دهکده و نه بهرچاو، به لام
نه وهی لیتره دا دیسانه وه سه رنج
را ده کیشی نه و بابه ته ریک و پیک و
تاک و ته رایانه ی ناو به ناو چاپ
ده کترین نه وانه پاره یه کی نه و تو یان
له سه ر نو سراه مرؤف له کرینیان سل
ده کاته وه، بو نمونه رؤمانیک پانزه

به لیشاو به ره می بی که لک له سه ر شوسته ی شه قامه کان و له ناو کتیبخانه کاندای ده که ونه بهرچاو

تیکسته که دا دهکده و نه بهرچاو و من
هه ولده دم به پیتی توانا بیانخه مه
بهرچاو و سه رنجیان بو رابکیشم.
به ره مه که میژوی فه لسه فه ی هیگله
کاک «عرفان مسته فا» کردو و به تی به
کوردی، ناوی خو ی به رینوسی
عه ره بی و باوکی به رینوسی کوردی

هه زاری له سه ر نو سراه، شاکاره و هرگیتراوه که ی هیگل
که ئیمه مه به ستمانه قسه ی لیوه بکه ی له لایه ن
ده زگایه کی و هرگیترا نیاب به دیاری پیشکه ش به
کتیبخانه ی کوردی کردو و چوار هه زار و پینچ سه د
دیناری له سه ر نو سیوه، که ده بو به بوچوونی من نیوه ی
نه و پاره یه ی له سه ر نو سرا با، چونکه یه که م «ده زگاکه
خو ی توانایه کی دارایی باشی هه یه، دووم «نه و به ره مه
سه رکه و تو وه ریکو پیکه بو نه وه ی بگاته ده ست زورترین
خو پنه ر و له لایه کی تره وه بتوانی رکا به ری نه و به ره مه
زور و بو رانه بکات که به ناهق کراون به کوردی و
جیتگی و هرگیترا نی راسته قینه یان له چاپخانه و
کتیبخانه ی کوردی زهوت کردو وه، ده بو نرخه که ی
نیوه ی ئیستا بوایه.

نو سیوه!

به ره مه که له عه ره بییه وه و هرگیترا دراوه و له بهرگیتکی
۴۱۹ لاپه ره بی جوان له لایه ن ده زگای موکریان-ی هه ولیتر
چاپ کراوه.

له باره ی پیشه کی و هرگیترا کوردی:

- هه ر له سه ره تا وه نه بوونی پیشه کی و هرگیترا
له به ره مه و هرگیترا دراوه که وه ک که له بهرگیتکی زهق دیته
بهرچاو، هه ق و ابو و هرگیترا پیشه کی به بنوس و تیایدا
بو نمونه هوی هه لپژاردن و و هرگیترا نی به ره مه که و نه و
شیتوازه ی گرتو و به تییه به ر و له چ زمانیکه وه به ره مه که
و هرگیترا دراوه، نه و کو س و ته گه رانه چی بوون هاتونه ته
ریگای به بوختی باس بکات.

هه ر وه که له پیشه کی و هرگیترا عه ره بییه که دا ده رکه و تو وه
نه م کتیبه ی هیگل له نه لمانییه وه سالی ۱۸۹۲ له لایه ن
خاتو هولدین ده ست به و هرگیترا نی بو سه ر زمانه ی
ئینگلیزی کراوه.

د. ئیمام عه بدولفه تاح ئیمام سالی ۱۹۹۶ ده قه
عه ره بییه که ی له کویت ته واو کردو وه، کاک عیرفانیش له
عه ره بییه وه کردو و به تی به کوردی و سالی ۲۰۰۵ له
هه ولیتر چاپ کراوه.

نه و پرسیاره ی به بیر و میشکدا دیت، به ره مه میک سی
ده ستی و هرگیترا نی پی کرابی و بابه تیک به سی ناو
شوردرا بیته وه ده بی چنه د گورانی به سه ردا هاتبی و
ره نگه که ی چنه د کال بو بیتته وه، له نه لمانییه وه بو
ئینگلیزی و له ئینگلیزییه وه بو عه ره بی و ئینجا له
عه ره بییه که وه بو کوردی! ده بی نه مه چاره نووسی هیگل
خو ی بی، یان قه ده ری زمانه ی کوردی خو ی وایه؟
هه رچو نیک بیت نه من نه و هرگیترا زمانه ی نه لمانه ی
نازانین و له عه ره بییه که ش به و لاوه له به رده ستدا نییه،
ئیترا ئوال به نه ستوی کن بیت؟!
«ده رباره ی و هرگیترا نی پیشه کییه که ی و هرگیترا

له سه ره تا دا پر به دل ده ستخو شی له کاک و هرگیترا
ده که م بو نه و هه لپژاردنه و و هرگیترا نه ی کردو و به تی،
پیرزبایی له ده زگی چاپ و بلاو کردنه وه ی موکریان-ی
هه ولیتر ده که م که نه و شاکاره ی له و به رکه جوان و رازاوه و
سه رنج راکیشه دا چاپ و بلاو کردو ته وه، هیوادارم نه مه
مشتیک بیت له خه رواریک و چنه دین و هرگیترا نی تری
سه رکه و تو وانه ی به دوا دا بیت.

من ده رباره ی و هرگیترا نه که چنه د تیبنییه کی زمانه وانیم
هه یه که له بایه خی و هرگیترا نه سه رکه و تو وه که که م
ناکه نه وه، بگره ته نیما مه به ستم پر کردنه وه ی هه ندیک
که له بهر و راست کردنه وه ی هه ندیک هه له یه که
ئاواته خو ازم کاک و هرگیترا و ده زگای خو شه ویستی
موکریان وه ک ره خه یه کی بابه تییه نه لیم و هر بگرن و له
چاپیکی تری نه م به ره مه دا- نه گه ر به سوود به خشیان
زانی- سوودیان لیوه ر بگرن، به بوچوونی من ده بو
ده زگای موکریان شاره زایه کی زمانه ی کوردی و عه ره بی
به پیتی نه و زمانه ی لیوه ی کراوه به کوردی هه بوایه و به
و هرگیترا نه که دا چو بایه وه، بو نه وه ی ده رفه تی نه و
هه لانه ی زمان و ریزمان نه درابا که به تاشکرا له

عهره‌بی:» وەرگیتێ ئەگەرچی ساغی کردۆتەووە لە زمانی کوردیدا دەست رۆیشتوووە و نووسینەکە ی رەوانە و مرۆف لە رسته و نووسینەکانی دەگات. بەلام لەگەڵ ئەوەشدا لە زۆر شوێندا بە تەواوەتی بنەماکانی زمان و ریزمانی کوردی پشتگۆی خستوووە، ئیتر چ بە وشە رۆنان بی، یان بە دارشتنی رسته و دەستەواژە، یان لەویدا کە کرداری کوردی لە زۆر شوێندا سەرگەردان دیتە بەرچاو، هەندێ جار لە کۆتایی رسته‌دا، ئەمەیان باشە و زۆر جاریش لە ناوەراست و شوێنی تردا دیتە بەرچاو.

- بۆ نمونە لە زمانی کوردیدا «کردن» هەیه و وشە ی هەلسان تەنیا یەک رۆلی هەیه ئەویش «هەستانە سەرپێ، هەستان لە جیگایەک، هەستان لە خەو، تاد» جۆرە بزوتنەو هەیه‌کی جیگا و گۆرینی رەوش نیشان دەدات، ئەم هەستانە ناکرێ بەرامبەر بە «قام بە» عەرەبی دابنریت لە بەرچەندین هۆکە من لێرەدا باسکردنیان بە پێوست نازانم و لە چوارچێوەی بابەتەکە دەچیتە دەرەو، کورد هیچ کاتیک و لە هیچ شوێنیک و بە هیچ زاریک نالێ «بەم ئیشتە هەلسا یاخود هەستا» ئەمە وەرگیتێرانیکی هەله‌یه و بە «قام بە» عەرەبی کەوتۆتەووە بۆ نمونە وەرگیتێر لە ۵ نووسیبووەتی:

- «ئەو هەلسا بە وەرگیتێرانی» ئەمە هەله‌یه‌کی زەقە و کورد دەلێ وەرگیتێر...

- لە ۶ (هەلەدەستیت بە پۆلینکردن) کە دەبوو بلێ: پۆلینی دەکات.

- لە ۹ دێری ۹ (هەلسا ویشە بە شیکردنەو) راستییەکە ی، شیکردۆتەووە.

- لە ۹ دێری ۱۷: کە هەلسین بە لیکۆلینەووە ی: دەبوو بنووسێ: کە لێو ی یاخود لێی بکۆلینەووە.

- ۱۲ هەلسین بە ئاشکراکردن: کە ئاشکرای بکەین، لە سەرەتاو تاو هەکو کۆتایی وەرگیتێر ئەکە ئەم نمونە نالەبارە دووبارە و سێ بارە دەبیتەووە بەبێ ئەو ی تەنانەت دەزگای موکریانیش هەستی پیکردبێ، یان هەولێ راستکردنەو ی دابیت.

لە ۵ لە پەراوێژدا لە جیات ی وشە ی عەرەبی «غیر متفرغ» نووسیبووە تی (ناخۆ تەرخان نەکراو) نازانم وەرگیتێر لەو وشە دارشتنەدا پشتی بە چ بنەمایەکی زمان و ریزمان بەستوو، باشتر نەبوو بلێ: تەرخان نەکراو؟ ئەگەرچی وشە ی تەرخان وەک کاتی خۆی لە هەفتاکاندا کۆری زانیاری کورد نووسیبو ی واتایەکی تری هەیه.

لە ۱۰ دێری ۳ نووسراو: گرنگی بە زنجیرەکردنی زەمەنی دەدەن بە پیتی عەرەبییە کە بیت لە ۱۸ دێری ۵ دەبێ ئەم رسته‌یه بەم جۆرە بیت: «بایەخ «گرنگی» بە زنجیرەکردنی زەمەنی دەدەن وا دیارە ئەمە هەله‌ی چاپە. هەر لە هەمان لاپەرە ی یەکسەر دوای ناوونیشانی بابەتەکە نووسراو: ئالێرەدا میژوونوسی میژووی فەلسەفە، کە دەست بە نووسین دەکات لە زەینیدا لایەنگریکردنی ریبازتیک و بەرپەرچدانەو ی ریبازتیک تر ئامادەیه، رووداو هەکانی رابردوو بۆ فەلسەفە کۆمەله باشییەکی هەبیت.

ئەم رسته‌یه بە تەمومژاوی کراو بە کوردی و مەبەستی وردی نووسەری نەپیتکاوه، بە باوهری من دەبوو بەم جۆرە بیت: «ئالێرەدا میژوونوس میژووی فەلسەفە دەنووسێ، لە میشکیدا لایەنگریکردنی ریبازتیک و بەرپەرچدانەو ی ریبازتیک تر هەیه» هیچ پیتووستی بەو زیاده نەبوو کە وەرگیتێر خستوو یه‌تیبە سەری بە تاییه‌تی «کە دەست بە نووسین دەکات یاخود» لە زەینیدا... ئامادەیه» ئینجا لە دێرەکە ی تری تیکستە عەرەبییە کە دا بەم جۆرە هاتوو نەک بەو شتوویە ی وەرگیتێر نووسیبووە تی: ئەم ریبزگایە ی لیکۆلینەو ی رووداو هەکانی رابردوو و چەند باشییەکی فەلسەفە بیان هەیه» نازانم وەرگیتێر بۆ ئەو رسته‌یه ی گۆرپو و کردوو یه‌تی «بۆ فەلسەفە» و لە ناوەراستی رسته‌کە دا دایناو.

- لە ۱۱ دێری «۱۳» «فافلایون فی محاوراته» بوو بە «ئەفلاتون لە گفتوگۆکانیدا» وەک من بۆی بچم گفتوگۆ «محادثه» یه‌ نەک «محاوره» دەبوو بنووسێ «ئەفلاتون لە دیالۆگەکانیدا».

- ۱۳ دێری «۵» لە جیات ی «هذا الطراز» نووسراو «ئەم تەرزە» دوورنایی وەرگیتێر مەبەستی «ئەم تەرزە» بووبێ و هەله‌ کە هەله‌ی چاپ بیت! - لە ۱۵ دێری «۱۵» «ثم ظهر كتاب جورج هورن» بوو بە «دوای ئەو هەش کتیبەکە ی جورج هورن هەیه» وەرگیتێر باش دەزانێ کە «ظهر» و هەیه دووشتی لە یه‌کتر جیاوازن.

هەر دێرێک دواتر لە جیات ی «الذي تميز بسمه خاصه» بوو بە «خاوهن!» سیمایەکی تاییه‌ت، من وای بۆ دەچم وشە ی خاوهن لێرەدا بە هیچ جۆرێک بۆ ئەو شوێنە ناگونج و چونکە «سیما بەشتەو دیار دەبێ» شت خاوه‌ندار پیتی سیما ناکات!

له ل ۲۵ دپیری ۱۳، ۱۵، ۱۷ هه‌رچی کرداری رابردوو هه‌یه کراون به تینه‌په‌ر نازانم بۆ؟ باسی کتیبی بروکه‌ر کراوه که سالی ۱۷۴۲ بلاوکراوه‌ته‌وه و ئینجا کراوه به ئینگلیزی که‌چی وەرگێت نووسیویه‌تی:

دپیری ۱۵ «بلاو ده‌کاته‌وه» له جیاتی: «بلاوی کردۆته‌وه» دپیری ۱۷: «وه‌رده‌گێرتیه‌وه» ... له جیاتی «وه‌رگێت‌دراوه» .

دپیری (۱۹): «ده‌بیته» له جیاتی «بۆته»، دپیری (۲۰): سه‌یر ده‌کات له جیاتی «سه‌یری کردوو» نووسراوه.

- ئەوی من هه‌ستم پیکردبێ لاپه‌ره‌ نییه‌ چه‌ندین هه‌له‌ی زمان و ریزمانی تیدا نه‌بێ، بگره‌ زۆر ناوونیشان به‌ ته‌واوه‌تی به‌ شەق و شری کراون به‌ کوردی بۆ نمونه‌: له جیاتی ناوونیشانی «التصور الهجلی لتأریخ الفلسفة» .

ل ۳۷ نووسیویه‌تی: «ویناکردنی هه‌گلیانه‌ بۆ میژووی فه‌لسه‌فه» من تا ئیستا له‌ ده‌می هه‌یج کوردی زمانیک و له‌ هه‌یج بلاوکراوه‌ و گوڤار و رۆژنامه‌ و ئیستگه‌ی رادیۆ و ته‌له‌فزیونه‌وه‌ پسته‌ی وام نه‌دیوه‌ و نه‌ بیستوووه‌ و نه‌مخویندۆته‌وه‌، ده‌بوو وەرگێت بلی: بۆچوونی هه‌گلیانه‌ ده‌راره‌ی میژووی فه‌لسه‌فه.

- له‌ زۆریه‌ی هه‌ره‌ زۆری چه‌پته‌ره‌کاندا له‌ جیاتی تضاد و تناقض وشه‌ی کوردی «لیکدژی» ل ۲۸ دپیری (۲۰) به‌کاره‌یناوه‌ که‌ پر به‌پێستی هه‌یجیان نییه‌، مرۆڤ نه‌گه‌ر ئاگای له‌ میدیاکانی کوردستان بێت و رۆژنامه‌ و بلاوکراوه‌کان ببینی، ده‌بینی که‌ له‌ ده‌میکه‌وه‌ وشه‌ی ناکۆک- ناکۆکی له‌ جیاتی -تناقض-ی عه‌ره‌بی به‌کاردیت و هاتوو، هه‌ر له‌ هه‌مان لاپه‌ره‌ له‌ جیاتی «مناقشة» گفتوگۆی به‌کاره‌یناوه‌ که‌ پێشتر بۆ محاوره‌ش به‌کاری هه‌ینابوو!

- له‌ په‌راویزی ل ۳۰ دا ژماره‌ (۴۳) وشه‌ی «الفکر» له‌ نیوان «ربیع» و «الیونانی» دا وه‌ک هه‌له‌ی چاپ په‌ریوه‌.

- له‌ ل ۳۲ له‌ دپیری (۹) به‌ ته‌واوه‌تی وەرگێت‌رانه‌که‌ هه‌له‌یه‌، وەرگێت و توویه‌تی: زۆر جار په‌نا بۆ نمونه‌ هه‌ینانه‌وه‌ له‌سه‌ر ئایین ده‌بات. مه‌به‌ستی دپیره‌ عه‌ره‌بیه‌که‌ به‌م جو‌ریه‌یه‌: «زۆر جار بۆ نمونه‌ هه‌ینانه‌وه‌ په‌نا بۆ ئایین ده‌بات» مه‌به‌ستی تیکسته‌که‌ ئه‌وه‌یه‌ ئایین خۆی وه‌ک نمونه‌

پشته‌ی پێده‌به‌ستری، نه‌ک وه‌ک وەرگێت‌ری کوردی و توویه‌تی: گوايه‌ نمونه‌ له‌سه‌ر ئایین...

- له‌ ل ۴۹ دپیری (۱۳) ی عه‌ره‌بی له‌ جیاتی «...الالهی» وەرگێت له‌ ل «۴۰» دپیری (۱۲) ی کوردی نووسیویه‌تی: «... خوابی» ئه‌مه‌ هه‌له‌یه‌کی زۆر زه‌قه‌، وا دیاره‌ وەرگێت ئه‌وه‌ نازانی که‌ خوا یاخود خودا ته‌نیا له‌ ئایینی ئیسلامدا به‌کاردیت و له‌ مه‌سیحیه‌تدا وشه‌ی «ره‌ب» باوه‌.

«اله» یاخود «الالهی» مه‌به‌ست له‌ خواوه‌ندی ئایینه‌ نا ئاسمانیه‌کانه‌ پێویسته‌ ئه‌مه‌ بزانی.

- له‌ په‌راویزی ل ۴۱ دا و له‌ دپیری دووه‌مدا ناوی «لخناینا» به‌ هه‌له‌ بووه‌ به‌ یۆحه‌نانبیا.

- له‌ په‌راویزی ل ۵۱ ژماره‌ ۲- ی عه‌ره‌بی رسته‌که‌ به‌ هه‌له‌ کراوه‌ به‌ کوردی، وەرگێت له‌ په‌راویزی ل «۴۲» ی کوردی نووسیویه‌تی: ئه‌و چیرۆکه‌ که‌ هه‌گلی، «لیبی وەرگرتوو به‌ ناوی بوترس په‌یامبه‌ره‌وه‌» ئه‌مه‌ به‌ ته‌واوه‌تی هه‌له‌یه‌، چونکه‌ چیرۆکه‌که‌ ناوی بوترس نییه‌، باسی شتیکی تر کراوه‌ به‌م شیوه‌یه‌: «ئه‌و چیرۆکه‌ی هه‌گلی ده‌سته‌واژه‌که‌ی بوترس په‌یامبه‌ری لی خواستۆته‌وه‌» هه‌رچه‌ند دپیریک دواتر وەرگێت نووسیویه‌تی: «تا له‌و پاره‌یه‌ بداته‌ خه‌لکی ده‌ستکورت و هه‌ژار» عه‌ره‌بیه‌که‌ وه‌ک من تیبی بگه‌م به‌ ده‌سکارییه‌وه‌ کراوه‌ به‌ کوردی، چونکه‌ له‌ویدا به‌م جو‌ریه‌یه‌: «ئه‌و له‌و پاره‌یه‌ به‌سه‌ر هه‌ژار و ده‌ست کورتدا ده‌بیه‌شیتیه‌وه‌» که‌ ئه‌وه‌ی وەرگێت مه‌به‌سته‌که‌ی نه‌پیکاوه‌، خۆ نه‌گه‌ر خویننه‌ر هه‌ردوو ده‌سته‌واژه‌ عه‌ره‌بی و کوردیه‌که‌ی وەرگێت به‌راورد بکات جیاوازی هه‌له‌ زه‌قه‌که‌ی به‌رچاو ده‌که‌وت.

له‌ ل ۴۷ دپیری (۵)، نووسراوه‌ «بیرۆکه‌ی په‌ره‌سه‌ندوو» وا پێده‌چێ ئه‌مه‌ هه‌له‌ی چاپ بێت، چونکه‌ عه‌ره‌بیه‌که‌ «فکره‌ التطور» ه‌ که‌ ده‌بی به‌ «بیرۆکه‌ی په‌ره‌سه‌ندن» وەرگێت‌دری.

- له‌ ل ۴۷ دپیری (۲۰) نووسراوه‌ «مرۆڤ به‌ سروشت عاقله‌» وا بزانی لیره‌شدا مه‌به‌ستی نه‌پیکراوه‌، چونکه‌ وەرگێت رسته‌که‌ی نه‌کردوو به‌ کوردی، به‌لکو له‌ جیگای وشه‌ عه‌ره‌بیه‌کان وشه‌ی کوردی داناوه‌.

ئه‌گه‌ر بلیین «مرۆڤ به‌ پاره‌ ده‌وله‌مه‌نده‌» «مرۆڤ به‌ سروشت عاقله‌» چی لهم‌ دوو رسته‌یه‌ تیده‌گه‌ین؟ ئه‌وه‌ تیده‌گه‌ین که‌ له‌ رسته‌ی یه‌که‌مدا پاره‌ مایه‌ی ده‌وله‌مه‌ندییه‌که‌یه‌ و له‌ رسته‌ی دووه‌مدا سروشت هۆکاری

عاقبتیتیه که یه، که چی مه به سستی رسته عه ره بییه که نه وه یه که ژیر، نه قل به شیکه له سروشتی مرۆژ، نه ک مرۆژ به سروشت ژیره! نه مه له یه چون تپه ره یه؟!

- دپرتیک دواتر له جیاتی وشه ی ئیمکانی عه ره بی وشه یه کی خو کردنی

دارشتوو که «تواناداری» یه، نه گهر وه رگپه ناگاداری نه کو شمشه بیایه که له سالانی هفتای سه ده ی رابردوو به دواوه کوری زانیاری کورد له به عدا کردوو یه تی و چند فهره نگو کیتی بلا و کردو ته وه له ناویاندا به ده یان و سه دان وشه و چه مکی ره سه نی کوردی بلا و کردو ته وه، نه ده که وته نه وه له زه قانه وه و به و----- چونکه «امکان» توانایه.

له ۵۵ دپری «۱۳» له جیاتی وشه ی ئیلحادی عه ره بی وشه یه کی دارشتوو که به م جو ره یه: «ناخوا وه ند گه ره تی»، نه مه وشه یه جگه له وه ی به هیچ بنه مایه کی ریزمانی زمان پشت نه ستور نییه، له لایه نی ئایینیشه وه هه له یه، ئیلحاد خوی له خویدا جو رتیکه له بیتیمانی و پروا و عه قیده نه بوون، به لام وه ک وه رگپه خویشی ده زانی خو وه ند و خوا وه ند گه ریتی هیمایه بو ئایینی نا ئاسمانی! نه گهر به قسه ی وه رگپه «ئیلحاد» ته نیا نه وه که سانه ده گرتیه وه که پروایان به خوا وه ند نییه، خوا وه ندیش وه ک و تمان ته نیا له ئایینی نا ئاسمانیدا که وه حی و کتیبی ئاسمانییان نییه به کار ده هیتیت، هه رچی ئیلحاده خوی وشه یه که پربشکی به ره هه موو ئایینه کان ده که وئ.

- له ۵۷ قسه که ی برو کیر شیوترا وه، وه رگپه و توویه تی: «هیچ شتیک له ناشت ده رنایه ت»

و ابزانم راسته که ی نه مه یه «هیچ شتیک له هیچه وه په یدا ناییت»، من نالیم وه رگپه له زمانی عه ره بیدا ده ست رویشتوو نییه، به لام به بی سئ و دوو کردن ده لیم نه وه نه رسته و نه تیکست و نه واتای نه کردوو به کوردی، به لکو وه ک پشتریش وتم له جیگای وشه ی عه ره بی وشه ی کوردی دانا وه!

- هه ره له هه مان لاپه ره دا چند وشه و رسته یه کی نووسیوه که به با وه ری من له جیگای خو یاندا نین، هه ندیکیان نه مانه ن:

له ۲۱ نووسیویه تی: «سروشت... له رووی بنه ما وه دینامیه ته» نه وه ی سه یر و سه رنج راکیشه نه وه رو وه چییه

به ره هه مینک سی دهستی وه رگپه پی کرابی و بابه تیک به سی ئاو شورد رابینه وه ده بی چهنده کال بووبینه وه

وه رگپه داویه ته پال بنه ما وه؟ بچی ده بی وشه ی دینامیکی به دارشته نه عه ره بییه که ی به کار به یتیریت؟ من وای بو ده چم ده بوو رسته که به کوردی به مجوره بوایه: سروشت... له بنه ما وه دینامیکیه.

هه رچه ند دپرتیک دواتر وشه ی گیانله به رتیک زیندوو ی نووسیوه که به با وه ری من گیان پتر پیوه ندی به «پو ح» وه هه یه و لیره دا مه به سستی نه پیکاه... نه گهر رسته عه ره بییه که له (ل ۶۷ دپری- ۱۹ ی عه ره بیدا) بکری به کوردی به م جو ره ده بیت: «زینده وه رتیک زیندوو ی سه رتا پا گیر...» جار تیک تر وه رگپه هه موو کرداره رابردوو هکانی کردوو به تینه په ر، که نه مه ش ره وا و په سه ند نییه.

- ده بوو وه رگپه نه وه بزانی که د. ئیمام عه بدولفه تاح میسر ییه، میسر ییه کانیش پیتی «ج» ده که ن به (گ) یان «ج» ده نووسن و به «گ» ده یخویننه وه، بو نمونه ده نووسن جه مال به لام به (گه مال) ده یخویننه وه، نه مه هوی نه وه هه موو هه لانه یه که کاک عیرفان له کاتی نووسیینه وه ی نا وه کاندای تی بیان که وتوو، بو نمونه له ل ۶۰ نووسیویه تی «جاسندی» نه مه خوی «گاسندی» یه و خویننه ری میسریش هه ره به «گاسندی» ده یخویننه وه، نمونه ی نه مه هه لانه له وه رگپه نه که دا زورن.

- به با وه ری من له ل ۶۱ ده بوو نه مانیشانه به م جو ره نووسرا وه:

(۸) - «ده ره نه نجامه کانی تیروانیی هیگل» به م شیویه کرا بایه به کوردی:

«نه نجامه کانی بوچوونی هیگل یانه»

- له ل ۶۷ دپری هه وته م نووسرا وه براند راسل و ابزانم نه مه هه له ی چاپه و مه به ست بیتراند راسلی فه یله سو فه.

ده ربه ری وه رگپه رانی ده قی وانه کانی هیگل: هه ره له سه ره تا وه ناوینشانه کوردیه که له نگه و ناواز دپته به رچاو و له گویدا ناساز دنگ ده داته وه، وه رگپه نووسیویه تی:

«ده قی وانه کانی هیگل له میژووی فه لسه فه دا» به پیتی تیگه یشتن و بوچوونی من مه به سستی ناوینشانه که به م جو ره راستره: ده قی وانه کانی هیگل ده ربه ری «یا خود

له باره ی «میژووی فلهسهفهوه».

– له ۷۱۸دا له ناوینیشانی سهروهه نووسراوه «هایدلبرج» و له پهراویژدا «ج» بووه به «خ»: نووسراوه «هایدلبرخ»، بیگومان وهک پیشتر وتمان نم «ج» ی زاری میسری «گ» ییه و ناوهکه دهپوو بنووسری هایدلبرگ و نهوی پهراویزیش ههله ی چاپه.

– چهند وشه یهک دواتر هه له پهراویژدا له جیاتی «بلاط» نووسراوه کوک. زور ده میکه له کوردیدا وشه یهکی فارسی خوازراوه تهوه و له جیاتی «بلاط» ی عه ره بی به کار دیت، نهویش وشه ی «دهربار» ه.

له ۶۷ له پهراویژدا نووسراوه: «هیگل بو ماوهی ده سال، کاری له زور پیشه ی جیاواژدا کردوه» من به شبه حالی خوّم نه مه یه که م جار ه رسته ی وا سه یر بخوینمه وه و بیستم، نایا کورد ده لئ کار له پیشه ی جیاواژدا دهکات و دهکری؟! نه مه گوايه وه رگیترا نی نه م رسته عه ره بییه یه: «یعمل فی وضائف مختلفه»؟! بیگومان مه به سستی وه رگیترا عه ره بی نه وه بووه که هیگل: نیشوکاری جیاوازی کردوه!

– زور جار له کاتی خویندنه وه ی تیکسته کوردییه که و بهراورد کردنی به رسته عه ره بییه کانی وا دیته بهرچاوم که کاک عیرفان له مانای هه ندی وشه نه گه یشتوه، بو یه بهرامبه ره که یانی به هه له داناوه، بو نمونه له هه مان پهراویزی ل ۷۳ دا له دپری «۶» ی پهراویژدا» له جیاتی هه ردوو وشه ی: الحیره و القلق نووسیویه تی: دهسته وه سان و دله راوک، نه ونده ی من تیبگه م لیتره دا مه به ست له هه ردوو وشه که نه وه یه: «واق ورمما و نیگه رانییه»...

– مه له کو تی خودا یاخود مه له کو تی ره ب؟!

– نه ونده ی من ناگادار و شاره زابم مه سیحیه کان له نینجیل و نووسراوه بلاوکراوه نایینییه کانیاندا بو نه وه ی خو یان له نایینه کانی دی جیا بکه نه وه و تاییه تمه ندی و که سایه تی نایینه که یان ساخ و پشت راست بکه نه وه وشه و چه مک و ده رپینی تاییه تی خو یان به کار ده هین بو نمونه له نایسه لامدا ده وتری «الله - خوا - خودا» مه سیحیه کان به وه خو یان جیا کردو ته وه که ده لئین «ره ب» و وشه ی «الله» به کارنا هین، بو یه من وای به راستتر ده زانم که وه رگیترا له ۷۴ دا له جیاتی مه له کو تی «خوا» بینوسیویه: مه له کو تی «ره ب».

– هه له هه مان لاپه ره دا دپری ۱۳-۱۴ وشه

سه ره کییه که ی تیکسته که ی هیگلی په راندوه ، بو یه به ته واه تی و اتاکه به ده سته وه نادات.

وشه ی «الروح-گیان» مه به ستمه رسته سه ره کییه که ش به نیوه چلی کراوه به کوردی. وه رگیترا نووسیویه تی: «...دنیسا سه ره له نو ی... جار یکی تر چونه ناوها ده رکه ویته وه و سه ره هه لبداته وه، و اته دنیای عه قلی نازادی جار یکی تر ده رکه ویته وه.»

لیتره دا مه به ستمه که گیانه که هیگل کردویه به شا مه به ست و سه ره مشق، نینجا هیگل و تویه تی: «ژیانی روژانه مان» وه رگیترا و تویه تی ژبانی روژانه، بو یه ده بی رسته که به م جو ره بیت: «نیمه ده بی به و هیوا یه بین که جیهان وهک جیهان سه ره له نو ی له پال بایه خ پیدانه سیاسی و بایه خ پیدانه کانی تر که به ژبانی روژانه مانه وه به سترون، گه شه بکات، مه به سستی من نه مه یه جار یکی تر جیهانی ژیره کی نازادی «گیان» گه شه بکات.

– چهند دپریک دواتر وه رگیترا وشه ی «البلدان» ی کردوه به «له م شارانه دا» ده بی هوی نه م گورینه چی بیت؟ نایا کاک عیرفان ویستویه تی تیکسته عه ره بییه که ی هیگل ریکوپیتک و راست بکاته وه؟!

ته نانه ت به وه ش نه وه ستاوه وشه ی «الامة الالمانیه» ی به «گه ل» نووسیوه که ده پوو بلتی «نه ته وه».

– وه رگیترا له دپری ۱۶، ۱۷ ی هه مان لاپه ره دا نووسیویه تی: سروشت بانگ کردنیکی پایه دار و بانگه وازیکی بالای وهک په یامیتک بو ناردوین. نه گه رچی نه مه به وردی قسه عه ره بییه که ی هیگل نییه، نه وه من له ژباندا نه م بیستوه، بانگ کردن و بانگه واز بنیردین عه ره بییه که به م جو ره یه: «لقد بعثت لنا الطبیعة بنداء سام أو دعوة علیا»، من وای بو ده چم لیتره شدا جو ره هه له یه کی چاپ رویدایی، چونکه وه رگیترا چاک ده زانی که «نداء سام» بانگ کردن پایه دار نییه، به لکو بانگ کردن یاخود بانگه وازی شکومه ند و پایه به رز و بالایه، من وای بو ده چم که هیگل به م قسه یه ی مه به سستیکی نایینی هه بی که بریتی بی له په یامیتکی سه ر و سروشتی، چونکه نه وه وک هه ره له و به ره مه یدا ده رده که وی سروشت و گیان، له پروسه دیالکتیکه که یدا به دوو لا به دوو ره گزی یهک جه وه ره داناوه.

– له ۶۷، دپری «۱۹» وا ده رده که وی وه رگیترا نه زانی جیاوازی نیوان «نه زه لی» و «نه به دی» چییه؟ نه و تویه تی: «هه تا هه تای ی و خوایی» به رامبه ره «الازلی و

الاهی» عه‌ره‌بی، بێنگومان هه‌ردوو وشه‌که‌ی به‌هه‌له‌ وه‌رگێ‌راوه‌ چونکه‌: نه‌زه‌لی ئاماژه‌یه‌ بۆ راب‌رودوو‌یه‌ک که‌ سه‌ره‌تای نه‌بی‌ت، به‌لام هه‌تا هه‌تایی ئاماژه‌یه‌ بۆ دوا رۆژ که‌ کۆتایی نه‌بی‌ت، بۆیه‌ ئه‌و مه‌به‌سته‌که‌ی هه‌یگلی به‌ هه‌له‌ کردووه‌ به‌ کوردی، ئینجا وه‌ک له‌مه‌وپه‌ش و‌تمان الهی: خواوه‌ندی‌تی‌یه‌ نه‌ک خوایی. هه‌ر له‌ هه‌مان لاپه‌رده‌دا و دێ‌ری «٢١»، و‌ا بزانه‌م مه‌به‌ستی هه‌یگل ئه‌وه‌بوو ب‌لێ «ئێمه‌ به‌ ته‌مه‌ن‌ترین» نه‌ک ئه‌و رسته‌یه‌ی وه‌رگێ‌ر به‌کاری هه‌یناوه‌ و له‌ کوردی ناچێ، وه‌رگێ‌ر نووسیبوه‌تی «ته‌مه‌نی‌کی گه‌وره‌ترمان هه‌یه‌».

له‌ ٨٣ دێ‌ری دووهم و‌ا بزانه‌م وه‌رگێ‌ر باش له‌ قسه‌ عه‌ره‌بیه‌که‌ی هه‌یگل نه‌گه‌ب‌شتوووه‌: وه‌رگێ‌ر نووسیبوه‌تی گیان و‌ سروشتی خوا رۆ ده‌چن و‌ په‌لاماری ده‌روونی گه‌نجیه‌کان ده‌ده‌ن که‌ ئه‌وه‌یش گه‌نجینه‌کانی مه‌عریفه‌ی عه‌قلیه‌یه‌. «له‌م رسته‌یه‌دا یه‌که‌م شت دوو هه‌له‌ی چاپ هه‌یه‌ یه‌که‌م: له‌ جیاتی «رهب» نووسراوه‌ «خوا» «دووهم گه‌نجیه‌کانی ده‌ده‌ن» نییه‌ به‌ل‌کو «گه‌نجیه‌کان» ه‌. من و‌ای بۆ ده‌چم ده‌بوو ئه‌م رسته‌یه‌ به‌م جو‌ره‌ کرابایه‌ به‌ کوردی: «چوونه‌ته‌... ناو ناخی جه‌وه‌ه‌ری شته‌کان و‌ جه‌وه‌ه‌ری سروشت و‌ گیان و‌ سروتی ربه‌وه‌ و‌ گرانبه‌هات‌ترین گه‌نجینه‌یان بۆ وه‌ده‌ست هه‌یناوی‌ن ئه‌وه‌یش گه‌نجینه‌ی زانی‌نی ژیره‌کییه‌» ئه‌مه‌یه‌ مه‌به‌سته‌که‌ی هه‌یگل.

- له‌ هه‌مان لاپه‌رده‌دا و له‌ دێ‌ری ٣-٦ دا قسه‌ عه‌ره‌بیه‌که‌ی هه‌یگل که‌ می‌ژووی فه‌لسه‌فه‌ و‌ سیاسه‌تی پێکه‌وه‌ به‌راورد کردووه‌ به‌ ته‌واوه‌تی شتی‌واوه‌ و‌ مه‌به‌ستی نه‌داوه‌ته‌ ده‌ست. وه‌رگێ‌ر وتوویه‌تی: دوا ئه‌مه‌ش له‌م جو‌ره‌ می‌ژوووه‌دا، رووداوه‌کان و‌ کرداره‌کان به‌م سیمایه‌ رهن‌گ‌راون ناوه‌رۆکه‌کانیان و‌ به‌هاکانیان جیاوازه‌ له‌ که‌سایه‌تی و‌ سروشتی تاکه‌که‌س، می‌ژووی فه‌لسه‌فه‌ش له‌م دیده‌وه‌ له‌و می‌ژوووه‌ سیاسیه‌ جیاوازه‌ تاکه‌که‌س تیایدا به‌ کرده‌وه‌کان «هه‌له‌ده‌ستیت!» و‌ رووداوه‌کان دروست ده‌کات». قسه‌که‌ی هه‌یگل وه‌ک من تیب‌گه‌م به‌م شی‌وه‌یه‌یه‌: «ئینجا رووداو و‌ کرداره‌کان له‌م جو‌ره‌ می‌ژوووه‌دا ئه‌م خه‌سه‌له‌ته‌یان هه‌یه‌: ناوه‌رۆک و‌ بایه‌خیان له‌ که‌سایه‌تی و‌ سروشتی تاکه‌که‌سی جیاوازه‌. می‌ژووی فه‌لسه‌فه‌ش له‌م گو‌شه‌یه‌وه‌ له‌ می‌ژووی سیاسی جیاوازه‌ که‌ تیایدا تاکه‌که‌س- به‌و پێیه‌ی ئاماده‌باشی و‌ توانای تاییه‌تی و‌ به‌هره‌ و‌ مه‌یل و‌ سو‌ز و‌ هه‌ل‌چوونی توندی هه‌یه‌، که‌سایه‌تی به‌هێز یاخود لاوازی هه‌یه‌، به‌ گشتی

ئه‌و خه‌سه‌له‌تانه‌ی به‌ هۆیان‌ه‌وه‌ تاکه‌که‌س تاکه‌که‌سه‌- هه‌ر ئه‌و خۆیه‌تی که‌ کردار ده‌کات و‌ رووداوه‌کان دروست ده‌کات».

- له‌ ٨٦ دێ‌ری ١٦-١٧ به‌ نیوه‌چلی کراوه‌ به‌ کوردی و‌ ده‌ستکاری‌شی کراوه‌ وه‌رگێ‌ر وتوویه‌تی: «... چونکه‌ فه‌لسه‌فه‌ گه‌یشتنی به‌وه‌ ده‌کات به‌ ئامانج که‌ هه‌میشه‌یی و‌ هه‌تا هه‌تایی و‌ رهایه‌، ئه‌و ئامانجی ئه‌وه‌یه‌ بگات به‌ حه‌قیقه‌ت، له‌ کاتی‌کدا می‌ژوو ئه‌وه‌ ده‌گێ‌رتته‌وه‌ که‌ له‌ سه‌رده‌می‌کدا روو ده‌دات و له‌ سه‌رده‌می‌کی تردا و‌ن ده‌بی‌ت، واته‌ ئه‌و رووداوانه‌ی که‌ له‌ دوا ئه‌و دیت کار ده‌کات تا تێپه‌رینی‌ت...». یه‌که‌م، هه‌یگل وتوویه‌تی نه‌زه‌لی، ئه‌مه‌ش ئاماژه‌یه‌ بۆ راب‌رودوو‌یه‌ک که‌ سه‌ره‌تای ده‌ستپێ‌کردنی نه‌بی‌ت، که‌چی وه‌رگێ‌ر وتوویه‌تی: هه‌تا هه‌تایی ئه‌مه‌ش مانای ئه‌به‌دی ده‌گه‌یه‌نی و‌ ئاماژه‌یه‌ بۆ دوا‌رۆژ که‌ کۆتایی نه‌بی‌ت و‌ هه‌یگل ئه‌مه‌ی نه‌وتوووه‌. دووهم به‌م کۆ ده‌ست پێ‌ده‌کات و‌ به‌ تاک دوا‌یی دیت. له‌ رسته‌ کوردیه‌که‌دا وه‌رگێ‌ر ده‌لێ «ئه‌و رووداوانه‌ی که‌ له‌ دوا ئه‌و دیت کار ده‌کات» ده‌بوو بو‌تری: که‌ له‌ دوا ئه‌و دین و‌ کارده‌که‌ن.

به‌ باوه‌ری من رسته‌ عه‌ره‌بیه‌که‌ ده‌بوو به‌م جو‌ره‌ بک‌ریت به‌ کوردی: چونکه‌ فه‌لسه‌فه‌ مه‌به‌ستی زانی‌نی هه‌میشه‌یی و‌ نه‌زه‌لی و‌ رها‌ی هه‌یه‌، ئه‌وه‌ مه‌به‌ستی‌ته‌تی به‌ راستی بگات، که‌چی می‌ژوو ئه‌و شته‌ ده‌گێ‌رتته‌وه‌ که‌ له‌ سه‌رده‌می‌کدا قه‌وماوه‌ و‌ ئینجا له‌ سه‌رده‌می‌کی تردا و‌ن بووه‌، واته‌ ئه‌و رووداوانه‌ی که‌ به‌ دوایدا هاتوون هه‌ولتی گۆ‌ربنیان داوه‌».

- له‌ ٨٧ له‌ دێ‌ری «٩» جگه‌ له‌وه‌ی په‌ره‌گرافه‌که‌ به‌ نارێک و‌ پێک و‌ ته‌موم‌ژاوی کراوه‌ به‌ کوردی، هه‌ق بوو له‌ جیاتی وشه‌ی که‌ نیسه‌ وشه‌ی کل‌تیه‌ بنووسری، ئه‌م وشه‌یه‌ کل‌تیه‌ له‌و شو‌تینانه‌ی کوردستان که‌ مه‌سیحی «کریستیان» یان لێیه‌ باوه‌.

- داوا له‌ خوێنه‌ر ده‌که‌م ئه‌م رسته‌ شه‌ق و‌ شه‌ری وه‌رگێ‌ر له‌ ٨٨ دێ‌ری ١٦-١٧ بخوێنی‌ته‌وه‌:

«به‌لام له‌ باره‌ی ئه‌وه‌وه‌ که‌ په‌یوه‌سته‌ به‌ به‌راورد‌کاری له‌نی‌وان ئایین و‌ می‌ژووی فه‌لسه‌فه‌وه‌ له‌ رووی ناوه‌رۆکه‌ ناوه‌کییه‌کانه‌وه‌، ئه‌وا له‌ ئایین و له‌ فه‌لسه‌فه‌دا حه‌قیقه‌تی‌کی جی‌گری وانیه‌ که‌ شایه‌نی گۆ‌ران نه‌بی‌ت». من به‌م جو‌ره‌ی خواره‌وه‌ له‌ قسه‌که‌ی هه‌یگل گه‌یشتوووم: «ده‌رباره‌ی ئه‌وه‌ی پێ‌وه‌ندی به‌ به‌راورد‌کردنی

ناوه‌رۆکی ناوه‌کی میژووی ئایینی و فەلسەفەو هه‌یه، نه له ئایین و نه له فەلسەفەدا راستییەکی بنچینه‌یی جیگر نییه که نه‌کرێ بگۆردی... چەند دێرێک دواتر نووسراوه: «زانسته‌کانی تریش میژوو یان بۆ ناوه‌رۆکه‌که‌یان هه‌یه» و بزانه‌م قسه‌که‌ی هیگل به‌م شیوه‌یه: «هه‌روه‌ها زانسته‌کانی تریش ناوه‌رۆکه‌کانیان میژووی هه‌یه»... تاد.

له ۸۹ له دوا دێری دا هاتوو: «له دوا ییشدا هه‌ر ده‌بیت کۆشکی زاست به‌شداری له هیچی ئه‌ولاف لێدانه بێ مانایه بکات که ناوی: «فەلسەفەیان هه‌لگرتوو» به باوه‌ری من ده‌سته‌واژه‌ عه‌ره‌بیه‌که به‌وردی نه‌کراوه به کوردی، ئینجا «ناوی فەلسەفه هه‌لگرتنی» و اتایه‌کی تر ده‌به‌خشێ له‌وه‌ی هیگل مه‌به‌ستی بووه. رسته‌که ده‌بوو و ابیت: «... زانست هه‌ر ده‌بێ له بێ بایه‌خیی ئه‌ولاف لێدانه بێمانایه‌ی که ناوی فەلسەفه‌ی پێوه‌یه، به‌شداری بکات.»

له ۹۳ ژماره، دووهم: میژووی فەلسەفه به‌وه‌ی. په‌ره‌گرافه‌که به‌ته‌واوه‌تی شیوتراوه و وه‌رگێڕ ده‌سکاری کردوو و دیاره له مانای چەند وشه‌یه‌ک نه‌گه‌یشتوو، بۆ نمونه: وشه‌ی «عارضه، عرضیه» به «خستنه‌روو» کردوو به‌ کوردی. وه‌رگێڕ وتوو به‌تی: «پێوه‌ندی به‌ خستنه‌رووی ناوه‌رۆکه‌وه هه‌یه». وه‌ک من تیبگه‌م «عارض و عرض» به‌ پێچه‌وانه‌ی وشه‌ی جه‌وه‌ه‌رییه‌وه‌یه» ده‌بوو وه‌رگێڕ بلێ: ئه‌و پێوه‌ندی به‌ رووکه‌شی ناوه‌رۆکه‌که‌وه هه‌یه. وه‌رگێڕ وتوو به‌تی: پێوه‌ندی به‌ خستنه‌رووی ناوه‌رۆکه‌وه هه‌یه، ئه‌و بیرانه‌ن که کرۆکی فەلسەفه شیوه‌گیر ده‌کن، نه‌ک کردار رووداوه ده‌ره‌کییه‌کان، یان خۆش نۆشییه‌کان یان هه‌لچوون و مه‌به‌سته‌کان.

من به‌م جو‌ره له‌و ده‌سته‌واژه‌ عه‌ره‌بیه‌ گه‌یشتوو: «پێوه‌ندی به‌ رووکه‌شی ناوه‌رۆکه‌وه هه‌یه، به‌لام بیره‌کان «هزه‌کان» نه‌ک کردار و رووداوه ده‌ره‌کییه‌کان یاخود خێر و خۆشی و هه‌لچوون و سۆز و شانس، ناوه‌رۆکی فەلسەفه پێکده‌هێنن». من هیچ له‌ خۆینه‌ر نا شارمه‌وه و ده‌مه‌وێ به‌ راشکاوی بلێم ئه‌گه‌ر تیبگه‌سته عه‌ره‌بیه‌که‌م له‌به‌رده‌ستدا نه‌بوا به‌ له‌ زۆری هه‌ره‌ زۆری تیبگه‌سته کوردیه‌که نه‌ ده‌گه‌یشتم و نه‌مه‌دانه‌ی مه‌به‌ستی نووسه‌ر چیه‌؟! ئه‌و دووسه‌ دێره‌ی تر که دوا‌ی دین و بزانه‌م ئه‌گه‌ر جارێکی تر بکرا بانایه‌وه به‌ زمانێ نووسه‌ر،

نووسه‌ر خۆی نه‌یده‌ناسینه‌وه. خۆینه‌ری خۆشه‌ویست ئه‌م رسته سه‌یرانه‌ی وه‌رگێڕ بخۆینه‌ره‌وه: له کاتیکدا بیره خراوه رووداوه‌کان جگه له کۆمه‌له‌ رایه‌ک هیچی ترین، راو بۆچوونه فەلسەفیه‌کانیش ته‌نها کۆمه‌له‌ راو بۆچوونێکن به‌ ناوه‌رۆکیکی تایبه‌ته‌وه په‌یوه‌ستن، با به‌تی گونجای فەلسەفه‌ش به‌ ده‌وری خوا و سروشت و گیان ده‌سوورپینه‌وه...» پێش ئه‌وه‌ی قسه‌که‌ی هیگل بکه‌م به‌ کوردی، ده‌مه‌وێ له وه‌رگێڕ بپرسم ده‌بێ مه‌به‌ست له «به‌ ده‌وردا سوورانه‌وه» چی بێت؟ هیگل وتوو به‌تی: «که‌چی بیه‌رۆکه‌ رووکه‌شییه‌کان له چەند بیرو رایه‌ک به‌ولا وه‌نن، بیرو رایه‌ فەلسەفه‌یه‌کانیش چەند بیرو رایه‌کن پێوه‌ندیان به‌ ناوه‌رۆکیکی تایبه‌ته‌وه به‌ با به‌تیکی گونجای فەلسەفه‌وه هه‌یه که ده‌رباره‌ی: رهب و سروشت و گیان» من لێه‌دا خۆینه‌ر ده‌که‌م به‌سه‌ر پشک ئه‌م دوو ده‌سته‌واژه‌ وه‌رگێڕ دراوه به‌ یه‌که‌وه به‌راورد بکات و پریری خۆی له باره‌بانه‌وه بدات.

له ۹۵ دێری سێهه‌م وشه‌ عه‌ره‌بیه‌کانی به‌ شیواوی و ده‌سکارییه‌وه کردوو به‌ کوردی. رسته عه‌ره‌بیه‌که به‌م جو‌ره‌یه: «آن‌ احوال اتخاذ قران»: له کوردیه‌که‌دا به‌م جو‌ره نووسراوه: چۆن ده‌توانم پریری خۆم وه‌رگرم؟! له‌م هه‌له‌ گه‌وره و گرانه‌ی وه‌رگێڕدا که ده‌کرێ وه‌ک نمونه‌یه‌کی ساده وه‌رگیری جیاوازی نیوان هه‌ندیک ده‌رپینی عه‌ره‌بی و کوردی ده‌ده‌که‌وه‌ی ئه‌گه‌ر له عه‌ره‌بیدا: «پریر وه‌رگیری» ئه‌وه له کوردیدا: پریر ده‌دریت.

وه‌رگێڕ له زۆر شتدا شوین پیتی وه‌رگێری عه‌ره‌بی هه‌لگرتوو و وشه و ناوه‌کانی وه‌ک عه‌ره‌بیه‌که نووسیوه‌ته‌وه بۆ نمونه له زۆر شویندا «په‌راویزی ۹۸ دێری یه‌که‌م» نووسیوه‌تی ئه‌رسته‌یه‌که، بێگومان ئه‌وه مه‌به‌ست له ئه‌رسته‌وی یۆنانیه‌، ده‌بوو بنووسری ئه‌رسته‌ویه‌که چونکه ناوه‌که خۆی ئه‌رسته‌ویه نه‌ک ئه‌رستی.

– له ۹۷ په‌راویزیکی «۵» دێری په‌رپه‌راوه. له عه‌ره‌بیه‌که ئامازه بۆ «موسوعة العلوم الفلسفیه» کراوه، که‌چی له تیبگه‌سته کوردیه‌که‌دا چاپ نه‌کراوه، ئه‌بێ ئه‌مه له‌بیرچوون بێت یاخود هه‌له‌ی چاپ؟!

له ۹۹ دێری ۱۴-۱۵ له تیبگه‌سته عه‌ره‌بیه‌که‌دا و هاتوو: «ئه‌وه‌ی نا‌کریت لێی تیبگه‌یشتری» ئینجا: «واته ئه‌وه‌ی ناتوانی لێی تیبگه‌یشتری». نازانه‌م بۆچی وه‌رگێڕ

ئەو مافەى داوھ بە خۆى قسەكەى ھىگىل بگۆزى و بلى
«لىى تىبگەين» - «تىبگەين»؟!

ھىگىل ئەمەى نەوتووھ پروانە «تىكسىتى عەرەبى
ل ۱۱۲ دىرى ۴,۳»؟!

- لە ل ۱۰۱ لقى «ب» دىرى «۶» وەرگىر لە جىاتى
وشەى عەرەبى «نسق» نووسىويەتى ناوكۆبى. و ازانم
ئەمە ھەلەى، ناوكۆبى بەرامبەر بە «مشترک»ى عەرەبى
دیت و «نسق» جۆرىكە لە سىستەم.

لە لاپەرە ۱۰۲ دىرى ۱۶, ۱۷, ۱۸ قسەكەى ھىگىل بە
تەواوتى شىوئىراوھ و زۆر بە نارىك و پىكى دەسكارى
كراوھ، جگە لە وەى «الفكرة الشاملة داخليا» پەرتىراوھ،
وەرگىر نووسىويەتى: «يا بكرت ئەم بەرەو پىشچوونە بە
شىوئىيەكى جىاواز، بى ئەم ھوشىارىيە روو بدات و
بەشىوئىيەكى ئاوايىت كە دەرکەوتنى سەرپاگىر بە پى
لۆزىكى تايبەت بە خۆى كارىشى تىبا بكات ئەم لۆزىكە
ھەر گوزارشتىشى لىنەكات...» بە پى تىگە بىشتى من
دەبو ئەم دەستەواژەى بەم شىوئىيە كرابا بە كوردى:
«ياخود دەرگا بەبى ئەم ھوشىارىيە بە شىوئىيەكى جىاواز
روویدا بايە، بەشىوئىيەك و پىچووبايە كە دەرکەوتنەكە
روخسارەكى بىت، تەنانەت لەوكاتەشدا كە بىرۆكەى
سەرتاپاگىر بە پى مەنتىقە تايبە تىبەكەى خۆى
ناوھىيانە دەستبەكارە، ئەو ئەو مەنتىقە ئەوھ دەرناپرى،
ئەمە ئەوئىيە كە لە سروشتدا دەقەومى.»

- لە ل ۱۰۳ دىرى ۱-۲ نووسراوھ «ئەم زنجىرە
دىاردەى» لە تىكسىتە عەرەبىيەكەدا و تراوھ: «زنجىرەى
ئەم دىاردانە» بىنگومان ھىگىل باسى زنجىرەى كرددوھ كە
ئامازە بە چەند دىاردەىك دەكات نەك دىاردەكان خۆيان.
لە ل ۱۰۵ دىرى «۷» وەرگىر قسەكەى ھىگىلى گۆزىوھ:
وەرگىر و تووئەتى: «پىشتر باسەم لە سروشتى شىوئى
بىرۆكە كردد.»

ھىگىل وەك لە عەرەبىيەكەدا ھاتووھ و تووئەتى:
«ئەوھى پىشتر دەرپارەى سروشتى روخسارەكىيانەى
بىرۆكە و تم» ئەگەر خوتنەر بە وردى سەرنجى ھەردو
وەرگىرپانەكە بدات لە يەكەمدا، باس لە سروشتى شىوئى
بىرۆكە كراوھ، بەلام لە دووھمدا قسەكەى ھىگىلە قسە لە
سروشتى روخسارەكى بىرۆكە كراوھ.. لە پەراوئىزى
ل ۱۰۶ جارىكى تر نەشارەزايى وەرگىر لە رىزمانى
كوردىدا دەرەكەوئى، بۆنمونه كورد كە يەكىك بانگ
دەكات دەلى: ھۆ فلان كەس... تاد، لىرەدا گۆرانىيەكەى

ھونەرمەندى كورد مامۆستا عەلى مەردان دىتەوھ يادەم كە
لە سەردەمى لاوبە تىم گوىم لى بووھ و دەلى: ھۆ ھۆ
كاكەى شوان لەوبن دارە... وەرگىر و تووئەتى: ئەى
مروژ خۆت بناسە» ئەمە لە كوردىدا با و نىيە، چونكە
«ئەى» بۆ بانگ كرددن و روو لە خەلك كرددن و دوان
بەكارنايەت، بەلكو پتر جۆرە سەرسورمان و رامانىك
دەردەبرى، دەبوو قسەكەى سەرقاپى و پەرسىتگاكەى
خواوندى ئەپۆلۆى بەم جۆرە كرددبايە بە كوردى:

«ھۆ مروژ خۆت بناسە» ئىنجا لە عەرەبىيەكەى
«عبارە» نووسراوھ كە بە كوردى دەستەواژەى بۆ دانراوھ نە
«گوزارشت»ە كەى وەرگىر.

لە ل ۱۰۸ دىرى «۵» باسى «دوو لايەن» دەكات، كەچى
لە دىرى «۶» دا دوولايەنەكە بە تاك ھاتۆتەوھ و تراوھ
كە «پىوھستە پىيەوھ»؟! رستەكە خۆشى بە شىوئىيەكى
عەرەبىيانە كراوھ بە كوردى، بە تايبەتى كە و تووئەتى: «
سەرنجى خۆمان تەنبا ئاراستەى...» بە باوهرى من ئەو
«ئاراستەى» وەرگىرانى «توجىە»ى عەرەبىيە و لە كوردىدا
سەرنجى شت دەدرىت، سەرنج لە شت دەدرىت نەك
ئاراستەى دەكرىت! لە ھەمان لاپەرە و دىرى «۱۰»
وشەى «خوورەوشت و لىزانى» لە عەرەبىيەكەدا نىن،
وەرگىر دىارە بۆ جوان كرددنى رستەكەى ھىگىل خستونىيەتە
سەرى. ھەرچەندى ورد بوومەوھ، نەمتوانى لىكى
بەدەمەوھ، بۆچى وەرگىر وشەى «پەروشىيەكانى» خستۆتە
نىو رستەكەى دواتر، چونكە نە ھىگىل واى و تووھ، نە
لەگەل دەستەواژەكە دەگونجى!

- لە پەراوئىزى ل ۱۱۶ كە باسى فىستاگۆرس كراوھ،
نازانم بۆچى وەرگىر ھەموو كرددارەكانى رابردووى كرددوھ
بە تىنەپەر: لە جىاتى بلى «ھەلا تووھ، كوچى كرددوھ و
بەجى ھىشتوھ» و تووئەتى: ھەلدىت، بەجى دەھىلتى،
لە كاتىكدا لە عەرەبىيەكەشدا دەمى كرددارەكان رابردوھ
و فەيلە سووفەكەش ۵۳۰ سال بەر لە زايىن ژباوھ!

لە ل ۱۱۸ لە دىرى «۲» دا وادىتە بەرچا و كە ھىگىل
بووھ بە موسلمان و داواى «خوا پەرسىتى كرددوھ!!» ئەمە
جارىكى تر دەستكورتى و بى خەبەرى وەرگىر نىشان
دەدات. لە تىكسىتە عەرەبىيەكەدا نووسراوھ: «ولتعبد» و
بە ھىچ جۆرىك باسى «خوا» نەكراوھ ئەمەش مەبەستى
ھىگىل نەبووھ! ھەر لە دىرىكى دواتردا ھەلەىيەكى چاپ
سەرنج رادەكىشى وشەى «دارشنتىكە» بووھ بە
«دارشنتەبەكە». ھەر لە ل ۱۱۸ دىرى «۲۰» قسە

خوازواه‌که‌ی هیرۆدۆت که له دوو که‌وانه‌دایه به شەق و شری کراوه به کوردی وەرگێڕ و توویه‌تی: «هۆمیروس و هزیود بوون، خوای گریکه‌کانیان بۆ گریکه‌کان خولقاند». له پیش هه‌موو شتێکدا له ده‌قه عه‌ره‌بیه‌که‌دا و تراوه «صنعا» وەرگێڕ باش ده‌زانێ که جیا‌وازییه‌کی زۆر گه‌وره له‌نیوان «خلق و صنع» دا هه‌یه ده‌بوو بیوتبایه:

هۆمیروس و هزیود ئه‌و دوانه‌بوون که بۆ گریکه‌کان خواوه‌نده‌کانیان دروست کرد. «خه‌لق» ی عه‌ره‌بی به‌رامبەر به‌ داهینانه له‌ کوردیدا که له‌م ده‌قه‌دا ناوی نه‌هینراوه!!

- له ۱۱۹ دێری «۸» تاوه‌کو «۱۱» جگه له‌وه‌ی ره‌وان نین وشه‌ی «اللامتناهي» به‌هه‌له‌ کراوه به‌ کوردی و واتا‌که‌ی به‌ ته‌واوه‌تی گۆڕیوه. له‌ عه‌ره‌بیه‌که‌دا و تراوه «التفكير اللامتناهي» که‌چی وەرگێڕ «نا» که‌ی کردووه به «ئا» و نووسیویه‌تی «بیرکردنه‌وه‌ی» «کو‌تادار» واته «التفكير المتناهي» ئیتر هه‌یگه‌ل ئه‌مه‌ی نه‌وتوووه و مانا‌که‌ش به‌راوه‌ژوو بۆته‌وه، هه‌یوادارم له‌ چاپی داهاتوودا ئه‌و هه‌لانه‌ راست بکریته‌وه.

هه‌ر له ۱۱۹ دێری «۱۴» جارێکی تر نه‌ شاره‌زایی وەرگێڕ له‌ هه‌ردوو زمانی کوردی و عه‌ره‌بی ده‌رده‌که‌وێت ئه‌و قسه‌یه‌ی هه‌یگه‌ل له‌ ئینجیل خوازتوویه‌تییه‌وه به‌ ته‌واوه‌تی به‌هه‌له‌ کراوه به‌ کوردی و به‌راوه‌ژوو کراوه‌ته‌وه. قسه‌ خوازراوه‌که و توویه‌تی:

«مژده‌ی ئینجیل به‌هه‌ژار و نه‌داران ده‌دریت» که‌چی وەرگێڕ نووسیویه‌تی: «هه‌ژاره‌کان به‌ ئینجیل مزگین ده‌ده‌ن».

له ۱۲۱ له دێری «۹» دا وشه‌ی پراگماتی راست نووسراوه، که‌چی له دێری یه‌که‌می په‌راویزدا گۆڕاوه و کراوه به «براجماتی» ئه‌مه‌ بۆ؟!.

له ۱۲۴ دێری «۳» وەرگێڕ دوو شتی بۆ هه‌یگه‌ل راست کردۆته‌وه:

یه‌که‌م: ده‌می کرداره‌ تێپه‌ره‌که‌ی کردووه به‌ تینه‌په‌ر «ناتوانن بیکه‌ن»

دووه‌م: «الثیران» گامیشه‌کانی کردووه به‌ مشکه‌کان واته «الفئران»!

هه‌ر دێریک دواتر وشه‌ی «الالهی» په‌راندووه و له جیاتنی ئه‌وه‌ی بنوسی:

«هوشیاربی خواوه‌ندیتی پیرۆزی خۆیان»
نوسیبویه‌تی: «هوشیاری پیرۆزی خۆیان»!!

له‌په‌راویزی ۱۲۶ دێری دووه‌م وشه‌ی کۆنی عه‌ره‌بی «طقوسهم» کراوه به‌ ته‌قسه‌کانیان!! دێریک دواتر وەرگێڕ و توویه‌تی:

«ماسۆنییه‌ت رێک‌خراویکی جیهانی نه‌یتنی...» یه‌ واته جیهانی کردووه به‌ نه‌یتنی، که‌چی وەرگێڕی عه‌ره‌بی مه‌به‌ستی له‌وه‌بووه که رێک‌خراوه‌که نه‌یتنییه. ده‌بوو بنوسی: «رێک‌خراویکی نه‌یتنی جیهانی...» یه

- له ۱۲۷ ی تیکسته کوردیه‌که‌دا په‌راویزی گرنگی پینچ دێری که له‌ تیکسته عه‌ره‌بیه‌که‌دا په‌راویزی لاپه‌ره «۱۴۲» ۵، په‌ریوه.

- له ۱۳۰ له دێری «۱۵» له به‌رامبەر «الشر» ی عه‌ره‌بیدا «خراپه» نووسراوه. به‌ باوه‌ری من لیته‌دا مه‌به‌ست له «به‌دکاریه».

هه‌ر له هه‌مان دێردا وەرگێڕ نیوه‌ رسته‌که‌ی به‌ نارێک و پێکی کردووه به‌ کوردی و توویه‌تی: «بوون به‌وه‌ی که هۆبیت» ئه‌وه‌نده‌ی من له‌و نیوه‌ رسته عه‌ره‌بیه‌که‌ به‌شتم مه‌به‌سته‌که‌ی به‌م جۆریه: «بوون به‌و پێیه‌ی هۆکاربیت».

له ۱۳۱ دا دوا رسته به‌هه‌له‌ کراوه به‌ کوردی. له‌ وێدا و تراوه: «تا ئیستا بناغه‌یه‌کی گشتیم له‌ باره‌ی ئه‌وه‌وه خستۆته‌ روو که له‌ زه‌مه‌ندا په‌ره ده‌ستی...» وه‌ک من بۆی بچم ده‌بێ رسته‌که به‌ کوردی به‌م شپوه‌یه‌ بیت:

«تا ئیستا بنه‌مای گشتی ئه‌وه‌ی له‌ کات «زه‌ماندا» په‌ره ده‌ستیتێ خستوومه‌ته‌ به‌رچاو». له‌ په‌راویزی ۱۳۴ دا به‌ ته‌واوه‌تی هه‌له‌یه‌کی زه‌ق سه‌رنج راده‌کیشێ. وەرگێڕ وشه‌ی عه‌ره‌بی دوینێ «أمس» ی کردووه به‌ سه‌ینێ. ئه‌مه‌ هه‌له‌یه‌که به‌ هه‌یج جۆریک نابێ به‌سه‌ر هه‌یج که‌سێکدا تێپه‌ری.

له‌ لاپه‌ره ۱۳۷ دێری «۸» هه‌له‌یه‌کی چاپ هه‌یه و له جیاتنی وشه‌ی نه‌گه‌رێن نووسراوه نه‌گه‌ریسین.

هه‌ر له هه‌مان لاپه‌ره‌دا، دێری ۱۸-۱۹ له جیاتنی وشه‌ی تایزم وئه‌تایزمی لاتینی دوو وشه‌ی خواگه‌ری و ناخواگه‌ری به‌کاره‌یناوه به‌ باوه‌ری من وەرگێڕانه‌که هه‌له‌یه، ئه‌مه‌ جارێکی تر دووباره ده‌که‌مه‌وه خواگه‌ری نییه، به‌لکه‌ پێوه‌ندی به‌ رێبازی «پروابوون به‌ بوونی» خواوه‌ند هه‌یه».

بێگومان پێچه‌وانه‌که‌ش له‌ کوردیدا «نا» ناکریت، چونکه وشه‌یه‌کی عه‌ره‌بی که بووه به‌ مۆلکی کوردیش، به‌کاردیت ئه‌ویش بێ ئیمانییه که له جیاتنی Atheism به‌کاردیت.

له ۱۳۸ له په راویزدا واپینده چې وەرگتیر هه لئه یه کی وەرگتیر عه ره بییه که ی راست کرد بیته وه به بی نه وه ی ناماژ بهم «دهسکاری- راست کردنه وه یه» بکات، له عه ره بییه که دا نووسراوه: «إنی... مدین بدین» وەرگتیر «دین» ده کی کردوه به که له شپیر.

په راویزی ل ۱۵۸ به وردی نه کراوه به کوردی له پیش وشه ی «مه سیح» وشه ی «السید» هه یه، وەرگتیر له کوردییه که دا په راندوویه تی و هه ردوو جار وشه ی «کاتیک» به کار هاتوه. له عه ره بییه که دا نین، ئینجا له کوردییه که دا ناوی سه رچاوه که ش په پینراوه.

- له ل ۱۴۳ دتیری یه که م و دووه می په راویزه که به رتیک و پتیک نه کراون به کوردی وەرگتیر و توویه تی: «ره وتی دیالیکتیکی کاتیگورییه لۆژیکیه کان» گوزارشتیکی راستگۆبانه یه له میژوو ی فه لسه فه و له په ره سه ندنی پوختی بییری مرۆبی.» به باوه ری من ده بوو عه ره بییه که بهم جوژه بکرت به کوردی: «ره وتی دیالیکتیکی چه مکه کانی مه نتیق یا خود کاتیگورییه کانی لۆژیک» به ده رپینتیکی راستگۆبانه میژوو ی فه لسه فه و په ره سه ندنی بیگه ردی بییری مرۆبی ده رده پیت.»

له ل ۱۴۴ دتیری «۲» دوو جار «دوای ئه مه» تییدا به کارهاتوه که ده بوو جاری دووم «ئینجا» به کاریت. هه ر له هه مان لاپه رده دتیری ۱۳-۱۴ به یه کجاری شپوان و به هه لئه کراون به کوردی:

و ەرگتیر و توویه تی: «به لام- له بهر ئه مه کاتیک گیان که چالاک و زیندوویی و کاریگه ری به شپوه یه کی قول و دوور، بیروکه ی سه رتا پاگیری تیدا زیندوو ده کاته وه...» به واتایه کی تر هۆکاریک هه یه که بریتییه له چالاک و ... ئه م هۆکاره بیروکه ی سه رتا پاگیر له گیاندا ده خولقتینی...

له ل ۱۴۵ پیناسه که ی «سه رده می رینسانس به نیوه چلی کراوه به کوردی. ئه وه نده ی من ئاگاداریم له سه رده می گوڤاری هه میسه له یادی گه لاپه رده وه وشه ی راپه رین بۆ رینسانس به کارهاتوه. و ەرگتیر له جیاتی «هه ولی- گه شه کردن و زیندوو کردن وه ی دراوه». نوسیوویه تی:

«هه ره وه ها کار کردن له سه ریشی» ئه مه ش بیگومان هه لئه یه!! ئه ی له ل ۱۴۷- له په راویزدا- سه رنج

را ده کیشی سه رچاوه ی ژماره «۴۰» وه ک خو ی به عه ره بی نووسراوه ته وه و نه کراوه به کوردی تو بلتی و ەرگتیر له بییری چوو بی بیکات به کوردی؟ باشه بۆ ده بی ده زگای چاپ و بلا و کردنه وه ی موکریان ماوه و ده رفه تی راست کردنه وه ی ئه م هه لئه و چاک کردنه وه ی ئه م که موکورتی و پرکردنه وه ی ئه م که له به رانه ی نه بیت؟! هه ر له هه مان په راویزدا له نیو دوو که واندا نووسراوه «العهد القديم» ئه گه ر و ەرگتیر له که سیکی مه سیحی یا خود له هه ر مرۆقتیکی شاه زای پرسیبایه پیی ده گوت که ئه م «العهد القديم» ه ته وراته.

له په راویزی ل ۱۴۷ «دتیری پینجی په راویز» به عه ره بی نووسراوه «ئهل عوشر» که ده کاته «ده به ک» واته له «هه رشتیک له ده به شدا به شپکی پیبه خشی» که چی و ەرگتیر نووسیویه تی: له هه رشتیک ده شتی بدیته... ئه مه چون لیکده ده یته وه؟ چ که سیک هه یه له یه ک شت ده شت ده به شپته وه؟!.

له دتیری «۲۱» له لاپه ره «۱۵۳» دا و ەرگتیر نووسیویه تی: «ئهو- کاره گرنکه» به لام عه ره بییه که ی ئه گه ر بکرت به کوردی ده بی: «که واتا ئه رکی بنه رته تی» بیت.

هه ره وه ها وشه ی «الذاکرة» ی په راندوو و نه یکردوو به کوردی، مه به ستم له م گازنده یه ئه وه یه و ەرگتیر زۆر که م و به ده گمه ن هه یه ده سکاری تیکسته عه ره بییه که ی نه کرد بی، بیگومان ئه م هه لوتیسته ش ره و ا په سه ند نییه. پیشتریش له هه مان لاپه رده دا دتیری ۱۸-۲۰ دا و ەرگتیر به ناریک و پتیک و ده سکارییه وه رسته کانی کردوو به کوردی و له دتیری «۲۰» دا شتی زیاد کردوو که له عه ره بییه که دا نییه، ئه وه ی و ەرگتیر خستویه تیبه سه ری ده یخه مه ناو دوو که وانوه، و ەرگتیر و توویه تی:

«... گیانله بهر «خاوه نی» هه ست و سوژ و ئاره زوو جه سته بییه کانه... به لام خاوه نی ئاین و زانست و هونه ر و خه یال نییه «ئمه ش هۆکه ی- بۆ ئه وه ده گه رتته وه» ئه مانه هه مووی بیرکردنه وه رۆچوو ده ناویانه وه. به باوه ری من ده کرا و ەرگتیرانه که به م شپوه بکرا بایه!

«... زینده وەر چه ندین ئاره زوو و هه سستی جه سته بی هه یه، تاد به لام نه ئاین و نه زانست و نه هونه ر و نه ئه ندیشه ی هه یه، چونکه ئه مانه هه موویان هزریان تیادا یه» له ل ۱۵۴ دا دتیری سییه م به ته واوده تی

شیتوینراوه و له تیکسته عه ره بییه که دا به جوړتیک تره. وهرگیتیر وتوویه تی: «له سهر ئەم بناغه یه ئەنجامه کانی فه لسه فه، میترووی «فهلسه فهن!»، به هه مان شیتوهش ده ولته و ئایین و زانسته کان و هونه ره کان... تا «هه موویان» به ره مهاتوووه کان یا وه کو ئەنجامه کانی بیرن... ئەم چەند رسته یه به پیتی تیگه یشتنی من ده بوو بهم جوړه بکریت به کوردی: «بهم پیتی میترووی بیر چەند ئەنجامیکی فه لسه فهن، هه ره ها ده ولته، ئایین، زانسته کان، هونه ره کان... تاد، چەند به رو بوومیکی، یاخود چەند ئەنجامیکی بیرن، له گه ل ئەمه شدا له فه لسه فه نین.

هه ره له ل ۱۵۴ و له دیری «۹» دا وا پیده چی وهرگیتیر له واتای وشه ی «جوانی» نه گه یشتی بۆ به نووسیویه تی «که شیانه».

ئوه ی من بیزانم «جوانی» مه به ست له ناخی مرۆقه و شتی ناوه کی له بوونی مرۆقدا ده گرتیه وه.

له په راویزی لاپه ره - ۱۵۶ وهرگیتیر به هه له وشه ی «تقدیرنا» ی به «لیکدانه وه» کردوو به کوردی! دیری چواره می په راویزه که زیاد کراوه و له عه ره بییه که دا نییه، به تاییه تی ئەم به شه رسته یه:

(به لام ده شیت بیر روویه کی تریشی هه بیت).

له لاپه ره «۱۵۹» دیری شه ش وشه ی «ته قوای» به «خوا پاریزی» کردوو به کوردی و وشه ی «أعلنت» ی به بانگه یشتن «داناوه، ئەمانه و چەندین هه له ی تر به هیچ جوړتیک نه ده بوو ریگایان پی بدریت.

باشه برای وهرگیتیر تو هه ره له هه مان لاپه ره و له خالی دووه مدا، وشه ی «ئیمان» به سه رتدا تیتیه ریوه چۆن نه تزانی وشه ی «ته قوا» له م کایه یه دا مانای چیبه؟! باشه بۆ ده بی «دیرتیک دواتر» «المعتقدات الموروثه» وه ک تو نووسیوته (ئوه بیرانه ش که ماونه ته وه) بیت؟! له هه مان لاپه ره دا و له دیری «۱۵» به ته واوه تی قسه که ی هیکل پیچه وانه و به راوه ژوو کراوه ته وه، له کاتیکدا هیکل باسی پاپه ندبوونی کردوو، یاخود له رسته که دا وا هاتوو که (پابه ندی ده که ن) که چی وهرگیتیر ئەمه ی هه لگیتیراوه ته وه و وتوویه تی:

هه موو جوړه پابه ستبوونیک له سهر لاده ن!!

له دیری چواره می په راویزی ل ۱۶۱ نه ده بوو ئەلف و لامی عه ره بی له گه ل وشه ی ئە تراکسیادا بنووسریت. وهرگیتیر وشه که ی به عه ره بی نووسیوته وه

«التراکسیا» دیرتیک پیشتر، رسته یه کی نووسیوه زۆر سه یر هاته بهرچاوم به رامبهر «الخلو من الهموم» نووسیویه تی: «به تال بوونه وه له خه م و خه فه ت» جار تیکی دی ده لیم نه ده بوو وا به سانایی به سهر ده زگای چاپ و بلاو کردنه وه ی موکریان - دا تیتیه ریبا.

له په راویزی ل ۱۶۳ دا قسه که ی مه سیح به ته واوه تی شیتواوه و هه ندیک وشه به هه له کراون به کوردی، چونکه وهرگیتیر له مانا که یان نه گه یشتوو. وهرگیتیر وتوویه تی:

واز له مردووان «که به گیان مردوون» به پیتی تا نه و مردوو جه سته ییه بنیژن - جا شوتیم که وه»

من وای بۆ ده چم رسته که به کوردی ده بی بهم شیتویه بیت:

«ریگای ئەوانه بده که به گیان مردوون، ئەوانه بنیژن که به له ش مردوون و شوتیم که وه».

له ل ۱۷۱ دا ده ره که وه ی که وهرگیتیر شاره زایی له ریزمانی عه ره بی نه بی، به تاییه تی «نکرة و معرفة» بۆ به ناو نیشانه که ی بهم جوړه وهرگیتیراوه:

«کاتیگورییه ریخوشکه ره کان» به باوه ری من راستتر ئەوه یه بنووسرا بیه:

«چەند کاتیگورییه کی ریخوشکه ره یاخود چەند چه مکیکی ریخوشکه ره».

هه ره له ل ۱۷۱ له سه ره تایی دیری «۱۲» وهرگیتیر نووسیویه تی: «فهلسه فه بیره»

ئەمه هه له یه، تیکسته عه ره بییه که وتوویه تی: «فهلسه فه بیر کردنه وه».

هه ره له ل ۱۷۱ دیری «۱۹-۲۰» رسته که به کوردییه کی شه ق و ش نووسراوه:

وهرگیتیر نووسیویه تی «ئەمه هیچ نییه جگه له کۆمه له بیرتیک و به س» به پیتی تیگه یشتنی من عه ره بییه که بهم جوړه ی وتوو:

« ئەمه ته نیا له چەند بیرو که به ک به ولاره شتیک تر نییه»

له ل ۱۹۲ په راویزیک «۱۵» دیری ئەوپه ری گرینگ که تیتیدا جیاوازی پرۆسه ی ئەبستراکت کردن به گشتی و له لای هیکل و سپینۆزا به تاییه تی باس کراوه، په ریتراوه و وهرگیتیر نه یکردوو به کوردی، ئەمه بۆچی!؟